

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2016

LATVIAN

HIGHER LEVEL

**Monday, 20 June
09:30 – 12:30**

LATVIEŠU VALODA

Maksimālais punktu skaits – 100

Uzmanīgi izlasiet tekstu un atbildiet uz visu trīs daļu jautājumiem! Atbildiet saviem vārdiem, balstoties uz tekstu! Rakstiet pilnos, pareizos teikumus! Visām atbildēm jābūt latviski.

Nenāc manā istabā, es nesaprotu latviski

1. Valoda ir piederības apliecinājums Latvijai un latviešiem.

Aptaujas dati rāda, ka ievērojami lielākā daļa - 85% - no tiem Latvijas emigrantiem ar bērniem, kas Latvijā ģimenē runāja latviešu valodā, turpina to darīt, arī dzīvojot Lielbritānijā. Lielākā daļa vecāku (70%) uzskata, ka viņiem ir svarīgi, lai bērns vai nu brīvi pārvaldītu latviešu valodu (50%) vai lai vismaz to saprastu (20%). Vienlaikus diezgan lielai daļai emigrantu (27%) nav svarīgi, lai bērns spētu saprasties latviešu valodā. Pēc vecāku domām, latviešu valodas zināšana ir piederības apliecinājums Latvijai un latviešiem, tāpēc viņi konsekventi ievēro latviešu valodas lietošanu saziņā mājās.

2. Pāreja no dzimtās valodas uz 'English Latvian'.

Uzturēt latviešu valodu, lietojot to galvenokārt tikai mājās, nebūt nav viegli, arī ja mājās ģimenē runā tikai latviski. Par spīti vecāku pūlēm bērniem latviešu valoda kļūst arvien sekundārāka tāpēc, ka ikdienas notikumi – skola un draugi – lielākoties notiek angļu valodā. Līdz ar to arī mājās tās tēmas, kas saistītas ar skolu un draugiem, tiek pārrunātas angļu valodā. Bērni veido jaunu vārdu krājumu mītnes zemes valodā, un jaunajām norisēm viņi nespēj atrast vai bieži vien pat nepiemeklē vārdus savā dzimtajā valodā. Īpaši tas izteikti bērniem, kas no Latvijas emigrējuši pirmsskolas vecumā.

3. Pieaugot angļu valodas īpatsvaram ikdienas komunikācijā, vecākiem nācies secināt, ka bērni aizmirst savu dzimto valodu, piemēro angļu valodas gramatiku latviešu valodā, kādreiz izsakās nepilnīgi, bet, saņemot aizrādījumus vai neiecietīgas piezīmes, arvien biežāk izvairās no dzimtās valodas lietošanas pat ģimenē: „Viņš zina, ka viņš ir latvietis, bet viņš dzīvo Anglijā. [...] Vienreiz uz durvīm bija uzrakstīts: nenāc manā istabā, es nesaprotu latviski. Tas bija kādu gadu atpakaļ, tas bija diezgan briesmīgi, viņš bija ļoti, ļoti dusmīgs par kaut ko. Man liekas, ka viņš nesaprata vienu vārdu un kāds kaut ko pasmējās par to, ka viņš nesaprot vai kaut kā tā, un tas viņu ļoti aizskāra, man liekas, ka arī pēc tā notikuma latviešu valoda viņam bišķēn tā ... (Alises ar meitu un dēlu Lielbritānijā dzīvo četrus gadus).

4. Saziņa ar tautiešiem – vai garantija latviešu valodas saglabāšanai?

Daļa respondentu uzskatījuši, ka arī sazināšanās ar vietējiem latviešu bērniem un tuvākajiem radniekiem – vienaudžiem nebūt neveicina latviešu valodas saglabāšanu. Raksturīgi, ka latviešu bērni, tiekoties ar citiem savas tautības vienaudžiem, ļoti drīz sāk komunicēt angļu valodā, un vecākiem dažkārt ir īpaši jāaicina runāt latviski. „Bieži vien jau jāatgādina, runā latviski ar mūsu, arī ar

māsīcas bērniem viņi jau labāk runā angļiski. Viņi labprāt latviski runā, tikai jāatgādina, jo viņiem jau ikdienā angļu valodā viss notiek. Tāpat kā puisiem, manam jaunākajam brālim, viņam piecpadsmit ir, viņam draugs piedzimis arī latvietis, runāt latviski nekādas problēmas nav, bet, līdzko sākas par skolas lietām, viņi nemāk to izstāstīt, viņi nemāk paskaidrot latviski.” (Alise)

5. Kādā no intervijām respondenti dalījušies ar pieredzi: bērni viņiem citu draugu klātbūtnē lūguši nerunāt latviešu valodā, jo kautrējoties. Tas gan nav raksturīgs tikai un vienīgi latviešu emigrantu bērniem, jo pētījumi liecina, ka daudzi emigrantu bērni izvēlas drīzāk pat apzināti norobežoties no savas dzimtās valodas ar cerību ātrāk un vieglāk iejusties jaunajā kopienā. „*Kādreiz skolā bišķiņ liekas tā, it kā lielajam kauns, viņš man arī saka: nerunā latviski, man dzird visi klasesbiedri.*” (Marija un Pēteris)
6. Daļa vecāku uzsvēruši, ka galvenā motivācija uzturēt zināmu līmeni latviešu valodas prasmēm ir ne tik daudz vēlme saglabāt latvisko piederības apziņu, bet drīzāk racionāli faktori – vecākiem pašiem ir vieglāk runāt latviešu valodā, un vienlaikus viņi vēlas, lai bērniem nerastos sarežģījumi, ierodoties Latvijā, un, tiekoties ar radniekiem, viņi spētu sazināties latviešu valodā. Arī paši bērni intervijās atzina, ka latviešu valodas zināšanas noder, ja vecmāmiņas un vectētiņi angļiski nerunā.
7. **Citas iespējas dzimtās valodas prasmju pilnveidošanai.** Dažādu informācijas avotu un mediju lietošana dzimtajā valodā pozitīvi ietekmē tās biežāku izmantošanu, vārdu krājuma papildināšanu un saites ar Latviju veidošanu, tādējādi pastāv arī lielāka iespēja stiprināt savu piederības izjūtu Latvijai. Daļa vecāku atzīmējuši, ka paši regulāri iepazīstas ar ziņām un jaunumiem Latvijas interneta portālos, vairāki no respondentiem skatās arī televīzijas kanālus latviešu valodā. Daži bērniem leļupielādējuši no interneta multiplikācijas filmas latviešu valodā. Gandrīz katrs intervējamais atzīmēja, ka bērniem ik pa laikam tiek pirktas kādas grāmatas latviešu valodā, tiek saņemti kādi žurnāli no radniekiem Latvijā, tomēr bērnu vēlme lasīt ir īpaši jāveicina, un, jo mazāks bijis bērns, ierodoties Lielbritānijā, jo pasīvāks viņš ir informācijas ieguvē savā dzimtajā valodā.
8. Latviešu valodas uzturēšanu zināmā mērā veicina arī bērnu līdzdalība latviešu nedēļas nogales „skoliņās”. Tiesa, vecāku pieredze par skoliņu darbību ir atšķirīga – daļa tās vērtē ļoti atzinīgi, uzsverot, ka pozitīvas izmaiņas notikušas tieši dažos pēdējos gados, kad lielāka uzmanība tiekot pievērsta latviešu valodas apguvei un uzturēšanai. Savukārt atsevišķi pētījuma dalībnieki bijuši drīzāk skeptiski pret šajās skolās notiekošajām aktivitātēm. Tiek pausts viedoklis, ka šobrīd biežāk tiekot organizētas vien izklaidējošas aktivitātes, līdz ar to šo aktivitāšu ietekme uz nacionālās piederības apziņas veidošanos ir sarukusi. Vecāki arī uzsver, ka vasaras nometnes bērniem Latvijā, kas varētu palīdzēt saglabāt saikni ar Latviju, bieži vien tiek organizētas nepiemērotā laikā – kad ārzemēs vēl nav beidzies mācību gads.
9. “*Tas nav nekāds pārsteigums, jo pēdējos 25 gados aizbraukušie lielākoties ir ekonomiskie bēgļi, un vienai daļai no viņiem latviskuma jautājums nepastāv. Tauta un valoda tiek saglabāta, pateicoties tiem latviešiem, kuriem nav vienalga. Protams, gribētos, lai vienaldzīgo būtu mazāk,*” apgalvo kāds raksta lasītājs ar pseidonīmu Vilburs. Daiga Kamerāde, laikraksts “Ir”, 2015.gada 26.augusts.

I daļa

(30 punkti)

Atbildiet uz jautājumiem!

1. Izskaidrojiet vārdus un vārdu savienojumus! (5 punkti)
  - a) brīvi pārvaldīt (1.rindkopa)
  - b) saprasties (1.rindkopa)
  - c) mītnes zeme (2.rindkopa)
  - d) aizskart (3.rindkopa)
  - e) ekonomiskie bēgļi (9.rindkopa)
2. Paskaidrojiet, ko, autoresprāt, sevī ietver jēdziens "English Latvian"? (5 punkti)
3. Kāpēc "Par spīti vecāku pūlēm bērniem latviešu valoda kļūst arvien sekundārāka", t.i., mazāk svarīga par mītnes zemes valodu? (5 punkti)
4. Kā latvieši emigrācijā mēģina saglabāt latviešu valodu un savu identitāti? (5 punkti)
5. "Aptaujas dati rāda, ka ievērojami lielākā daļa - 85% - no tiem Latvijas emigrantiem ar bērniem, kas Latvijā ģimenē runāja latviešu valodā, turpina to darīt, arī dzīvojot Lielbritānijā. Lielākā daļa vecāku (70%) uzskata, ka viņiem ir svarīgi, lai bērns vai nu brīvi pārvaldītu latviešu valodu (50%) vai lai vismaz to saprastu (20%). Vienlaikus diezgan lielai daļai emigrantu - (27%) - nav svarīgi, lai bērns spētu saprasties latviešu valodā". Ko šie fakti liecina par latviešu valodas nākotni un izdzīvošanas iespējām ārzemēs? (5 punkti)
6. "...pēdējos 25 gados aizbraukušie lielākoties ir ekonomiskie bēgļi, un vienai daļai no viņiem latviskuma jautājums nepastāv. Tauta un valoda tiek saglabāta, pateicoties tiem latviešiem, kuriem nav vienalga," apgalvo raksta lasītājs ar pseidonīmu Vilburs. Izskatiet savu viedokli par šo apgalvojumu, atklājot, kā šie vārdi raksturo ārzemēs dzīvojošo latviešu pasaules uztveri, vērtības un nākotni mītnes zemēs? (5 punkti)

II daļa

(30 punkti)

"Latviešu valodas zināšanas ir piederības apliecinājums Latvijai un latviešiem". Izsakiet savu viedokli par šo apgalvojumu! (vismaz 100 vārdus)

III daļa

(40 punkti)

Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no tēmām! (ne mazāk kā 300 vārdus)

1. Kā es saglabāju saikni ar savu dzimteni.

Vai

2. "Ja visi kopā nestrādāsim pie tā, lai pasaule kļūtu vienlīdzīgāka, demokrātiskāka un ilgtspējīgāka, tā var izrādīties diezgan slikta vieta".
(Fintan O'Toole, *The Irish Times*, 22.02.2016)